

Nr 30

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning, m. m., jämte i ämnet väckta motioner, dels ock väckta motioner angående åtgärder för en skyndsam räntesänkning.

I en den 9 mars 1956 dagtecknad proposition, nr 117, som hänvisats till bankoutskottets förberedande handläggning, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag ur statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

dels antaga vid propositionen fogat förslag till lag med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning,

dels ock medgiva, att riksbanken må för tiden från och med den 1 juli 1956 till och med den 30 juni 1957 vara fritagen från skyldigheten att vid anfordran inlösa av banken utgivna sedlar med guld efter deras lydelse, med rätt dock för riksbanken att, om förhållandena därtill ger anledning, före utgången av nämnda tid återupptaga inlösningen av bankens sedlar.

Berörda lagförslag är av följande lydelse:

Förslag

till

Lag

med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning

Härigenom förordnas, att under tiden från och med den 1 juli 1956 till och med den 30 juni 1957 skola, i stället för vad i 9 § och 11 § första stycket lagen den 30 juni 1934 (nr 437) för Sveriges riksbank finnes stadgat, följande särskilda bestämmelser lända till efterrättelse.

1 §.

Riksbanken må utgiva sedlar till ett belopp av högst sextusen miljoner kronor.

2 §.

Därest så med hänsyn till utomordentliga omständigheter prövas nödigt må Konungen, under tid då riksdagen ej håller session, på framställning av fullmäktige i riksbanken och efter samråd med fullmäktige i riksgäldskon-toret medgiva riksbanken att utgiva sedlar till ett belopp av ytterligare högst

sjuhundra miljoner kronor. Dylikt av Konungen lämnat medgivande skall, därest detsamma icke godkännes av riksdagen inom tjugu dagar från början av nästföljande session, efter utgången av nämnda tid upphöra att gälla.

3 §.

Som riksbankens metalliska kassa skall räknas allt riksbanken tillhörigt guldmynt och omyntat guld.

I samband med propositionen har utskottet till behandling förehaft dels två i anledning av densamma väckta, likalydande motioner, nämligen inom första kammaren nr 538 av herr *Birke m. fl.* och inom andra kammaren nr 708 av herr *Hjalmarson m. fl.*, dels ock två likalydande motioner angående åtgärder för en skyndsam räntesänkning, väckta inom första kammaren under nr 3 av herr *Persson, Helmer*, och inom andra kammaren under nr 3 av herr *Hagberg m. fl.*

I motionerna I: 538 och II: 708 hemställes, »att riksdagen måtte bifalla Kungl. Maj:ts proposition nr 117, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om utredning rörande riksbankens ställning och organisation, bankofullmäktiges sammansättning och eventuellt inrättande av ett bankråd ävensom utredning och förslag till ändrad lydelse av myntlagen, samt att riksdagen måtte uttala, att sedelomloppet icke till mer än högst två tredjedelar av maximibeloppet för sedelutgivningen bör vara täckt av skattkammarväxlar och obligationer.»

I motionerna I: 3 och II: 3 hemställes »att riksdagen måtte förklara att en skyndsam räntesänkning, i första hand till nivån före april 1955, skall genomföras, samt i skrivelse till regeringen och riksbanksledningen begära skyndsamma åtgärder i denna riktning.»

Beträffande motiveringen för de i motionerna framförda yrkandena hänvisas till motionerna I: 538 och II: 3.

I skrivelse den 18 januari 1956 till Kungl. Maj:t har *fullmäktige i riksbanken* hemställt att gällande lag med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning erhåller förlängd giltighet intill utgången av juni månad 1957 och att maximibeloppet för sedelutgivningsrätten därvid höjes till 6 000 miljoner kronor. Fullmäktige har vidare hemställt att riksbanken även under tiden den 1 juli 1956—den 30 juni 1957 fritages från skyldigheten att inlösa sina sedlar med guld efter deras lydelse, med rätt dock för banken att, om förhållandena därtill ger anledning, före utgången av nämnda tid återupptaga inlösningen av bankens sedlar.

I skrivelsen påpekar fullmäktige, att de förslag till ändringar i § 72 regeringsformen som framlagts i betänkandet »Om riksbankens sedelutgivningsrätt och därmed sammanhängande penningpolitiska frågor» (SOU 1955: 43) avgivet i november 1955 av sakkunniga för utredning om reglering av riksbankens sedelutgivningsrätt på längre sikt, inte kan genomföras före den 1 juli innevarande år och att det icke heller torde vara möjligt att genomföra en ny riksbankslag före denna tidpunkt. Frågan om fortsatt gil-

tighet av den provisoriska lagstiftningen om befrielse från guldinlösnings-skyldigheten och om riksbankens sedelutgivningsrätt måste därför — framhåller fullmäktige — upptagas till prövning.

I avvaktan på ett ställningstagande till de sakkunnigas förslag torde det enligt fullmäktige saknas anledning att frångå systemet med ett maximum för riksbankens sedelutgivning. Beträffande maximibeloppets storlek framhåller fullmäktige, att det icke är möjligt att nu bedöma, huruvida den marginal för ytterligare sedelutgivning — ca 360 miljoner kronor — som förelåg den 23 december 1955, blir tillräcklig under nästa budgetår. Så mycket torde emellertid kunna sägas att den i varje fall icke kan beräknas lämna utrymme för den reserv om 300 miljoner kronor, som förenämnda sakkunniga ansett böra föreligga för att möta sådana eventuella ökningar i sedelbehovet, vilka sammanhänger med ändrade betalnings- och kassahållningsvanor m. m. För att hålla en tillräcklig reserv för dylika ändamål synes det fullmäktige påkallat, att maximibeloppet för riksbankens sedelutgivningsrätt höjes till förslagsvis 6 000 miljoner kronor.

Fullmäktige i riksgäldskontoret har för sin del tillstyrkt vad bankofullmäktige sålunda föreslagit.

I detta sammanhang nämner departementschefen, att bankofullmäktige i ett den 9 februari 1956 avgivet yttrande över betänkandet rörande riksbankens sedelutgivningsrätt förklarat sig icke nu kunna taga ställning till de sakkunnigas förslag. Av innehållet i yttrandet må här återgivas följande.

Fullmäktige ha förutsatt, att i samband med en ändring av bestämmelserna om sedelutgivningsrätten en allmän revision även av 1934 års riksbankslag bör vidtagas. Utvecklingen sedan 1951, vilken bl. a. inneburit en ytterligare betoning av riksbankens ställning som centralbank, nödvändiggör emellertid en översyn av det av 1949 års riksbankslagskommitté framlagda förslaget. Denna översyn har nu igångsatts, och resultatet kommer att sedermera överlämnas till Kungl. Maj:t. Det synes med anledning härav enligt fullmäktiges mening vara lämpligast, att fullmäktige icke nu taga ställning till de av sedelutgivningssakkunniga framlagda förslagen, utan att detta sker först i samband med att konkreta förslag till revision även av övriga delar av riksbankslagen föreligga.

Departementschefen har anfört följande:

»Beträffande riksbankens sedelutgivningsrätt gäller för närvarande — i stället för vad i 1934 års riksbankslag är i motsvarande hänseende stadgat — föreskrifterna i lagen den 3 juni 1955 (nr 310) med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning. Dessa innebär, bland annat, att riksbanken må utgiva sedlar till ett belopp av högst 5 800 miljoner kronor. 1955 års lag, som gäller intill utgången av juni månad 1956, har — liksom den föregående lagstiftningen på området — tillkommit som ett provisorium i avvaktan på att en mera definitiv reglering av sedelutgivningsrätten kommer till stånd.

Det förslag till ny riksbankslag som år 1951 framlades av fullmäktige i riksbanken innefattade — såsom av det föregående framgått — också en ny reglering av sedelutgivningsrätten. Då emellertid denna fråga ansågs

kräva ytterligare överväganden tillkallades särskilda sakkunniga för en översyn av bankofullmäktiges förslag i berörda delar. De sakkunniga avlämnade i november 1955 efter fullgjort uppdrag betänkande om riksbankens sedelutgivningsrätt och därmed sammanhängande penningpolitiska frågor. I ett över nämnda betänkande avgivet yttrande har bankofullmäktige förklarat sig icke vara beredda att taga ställning till de framlagda förslagen, innan en inom riksbanken nu påbörjad allmän överarbetning av riksbankslagen slutförts och hela frågan om ny riksbankslagstiftning kan prövas i ett sammanhang. Då en mer definitiv reglering av sedelutgivningen i varje fall icke hinner genomföras före den 1 juli innevarande år har fullmäktige hemställt, att den provisoriska lagstiftningen i ämnet förlänges för ytterligare ett år och att maximibeloppet för sedelutgivningen därvid höjes från 5 800 miljoner kronor till 6 000 miljoner kronor. Fullmäktige i riksgäldskontoret har icke haft något att erinra mot bankofullmäktiges hemställan.

På de skäl fullmäktige i riksbanken anfört tillstyrker jag att de särskilda bestämmelserna rörande riksbankens sedelutgivningsrätt gives fortsatt giltighet för ytterligare ett år. Av vad fullmäktige i riksbanken anfört synes framgå att en viss utvidgning av sedelutgivningsrätten är påkallad. I likhet med fullmäktige i riksgäldskontoret har jag icke någon erinran mot förslaget att höja maximibeloppet till 6 000 miljoner kronor. Jag förordar sålunda, att bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning under tiden den 1 juli 1956—den 30 juni 1957 meddelas genom en särskild lag, utformad i överensstämmelse med 1955 års lag i ämnet med den jämkningen att maximibeloppet för sedelutgivningen höjes till 6 000 miljoner kronor.

Vad slutligen beträffar guldinlösningsskyldigheten förordar jag i enlighet med bankofullmäktiges förslag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att medgiva, att riksbanken må för tiden från och med den 1 juli 1956 till och med den 30 juni 1957 vara fritagen från skyldigheten att vid anfordran inlösa av banken utgivna sedlar med guld efter deras lydelse, med rätt dock för banken att, om förhållandena därtill ger anledning, före utgången av nämnda tid återupptaga inlösningen av bankens sedlar.»

I samband med förevarande proposition och de i anledning av densamma väckta motionerna har utskottet till behandling även förehaft de likalydande motionerna I: 3 och II: 3 angående åtgärder för en skyndsamt räntesänkning. Över nämnda motioner har yttrande inhämtats från *fullmäktige i riksbanken*, vilka i ärendet anfört följande:

Fullmäktige vill erinra om att den räntehöjning som genomfördes från och med den 19 april i fjol framför allt betingades av önskemålet att skapa förutsättningar för en sådan skärpning av kreditåtstramningen att genom denna och de övriga stabiliseringsåtgärder, som samtidigt eller tidigare vidtagits, de då aktuella riskerna för en tillspetsning av högkonjunkturen skulle kunna elimineras. Genom den förda politiken har numera en dämpning av expansionstendenserna uppnåtts, och utsikterna för en utveckling mot bättre balans i vår ekonomi förefaller för dagen gynnsamma. En förutsättning för att de uppnådda resultaten skall bestå och för att utvecklingen skall

fortsätta i önskad riktning är emellertid att stabiliseringsåtgärderna alltjämt vidmakthålles. Bortsett från att av lätt insedda skäl ett beslut om en ränteändring icke gärna kan fattas i annan ordning än som hittills tillämpats, nämligen genom beslut av fullmäktige, vill fullmäktige deklarerera, att någon eftergift i kreditåtstramningen och sänkning av diskontot för närvarande icke kan komma i fråga.

Vid ärendets behandling av fullmäktige har herr *Rubbestad* reserverat sig mot fullmäktiges beslut att avgiva yttrande av den lydelse som framgått av det föregående och uttalat att han ansåg att fullmäktige bort tillstyrka motionerna.

Utskottet

I förevarande proposition föreslås i fråga om riksbankens sedelutgivning att vissa undantagsbestämmelser från 1934 års riksbankslag skall gälla jämväl för tiden den 1 juli 1956—den 30 juni 1957. Bestämmelserna om riksbankens sedelutgivningsrätt, som innehålles i riksbankslagets 9 och 10 §§, modifierades första gången genom en fullmaktslag 1939 (nr 895) i syfte att skapa den större elasticitet i penningssystemet, som förhållandena påkallade. Denna fullmaktslag, som efter successiva förlängningar upphörde att gälla med utgången av juni månad 1948, ersattes med lagen den 28 maj 1948 (nr 248) med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning. Även denna lag har sedermera successivt ersatts med ny lagstiftning, varvid maximibeloppet för riksbankens sedelutgivning höjts. Enligt nu gällande bestämmelser, meddelade i lagen den 3 juni 1955 (nr 310), uppgår maximibeloppet för sedelutgivningen till 5 800 miljoner kronor.

Frågan om en mer långsiktig reglering av sedelutgivningsrätten har under den tid den provisoriska lagstiftningen varit gällande, behandlats i 1949 års riksbankslagskommittés förslag till ny riksbankslag och genom den ytterligare utredning av hithörande spörsmål, som verkstälts av de år 1951 tillkallade sakkunniga för utredning om reglering av riksbankens sedelutgivningsrätt på längre sikt. Denna senare utredning har i sitt i november 1955 avgivna betänkande (SOU 1955: 43) anslutit sig till den av riksbankslagskommittén intagna ståndpunkten, att sedeltäckningsbestämmelserna i nuvarande riksbankslag bör upphävas utan att ersättas med några motsvarande bestämmelser. De sakkunniga har vidare föreslagit definitivt upphävande av riksbankens skyldighet att inlösa sina sedlar med guld. De framlagda författningsförslagen innefattar bl. a. vissa ändringar i § 72 regeringsformen.

De sakkunnigas betänkande är föremål för en ännu icke avslutad remissbehandling. I det yttrande över betänkandet, som fullmäktige i riksbanken avgivit, har fullmäktige förklarat sig icke nu kunna ta ställning till de sakkunnigas förslag. Den definitiva regleringen av sedelutgivningsrätten bör nämligen enligt fullmäktige ske i samband med en allmän revision av 1934 års riksbankslag, och i detta syfte pågår för närvarande inom riksbanken

en översyn av det av 1949 års riksbankslagskommitté framlagda förslaget. Utskottet delar denna fullmäktiges uppfattning och tillstyrker därför, att den provisoriska lagstiftningen rörande riksbankens sedelutgivningsrätt förlänges ytterligare ett år. I samband härmed är en höjning av maximibeloppet påkallad för att ge utrymme både för den normala stegringen i sedelomloppet och för den reserv om 300 miljoner kronor, som enligt de sakkunniga bör föreligga för att möta sådana eventuella ökningar i sedelomloppet, som sammanhänger med ändrade betalnings- och kassahållningsvanor. Mot den i propositionen föreslagna höjningen av maximibeloppet till 6 000 miljoner kronor har utskottet inte någon erinran.

I de i anledning av förevarande proposition väckta, likalydande motionerna I: 538 och II: 708 har hemställts bl. a. att riksdagen måtte uttala, att sedelomloppet icke till mer än högst två tredjedelar av maximibeloppet för sedelutgivningen bör vara täckt av skattkamarväxlar och obligationer. Ändamålsenligheten av att binda de penningpolitiska medlen genom föreskrifter om bestämda relationer av föreslagen art kan enligt utskottet starkt ifrågasättas. Flera skäl för denna ståndpunkt har anförts senast i det ovan omnämnda sakkunnigbetänkandet om riksbankens sedelutgivningsrätt. En maximibestämmelse rörande här avsedda tillgångsposter är sålunda svår att förena med en tillräcklig elasticitet i penningväsendet. Den tillåtna maximirelationen måste vidare ta hänsyn till de betydande säsongvariationerna i sedelomloppet, och redan till följd härav skulle betydelsen av en bestämmelse, som syftar till att hindra inflation, i praktiken bli starkt reducerad. Det bör vidare uppmärksammas, att en dylik bestämmelse, som är avsedd att begränsa riksbankens rätt att lämna lån till staten, samtidigt innebär en inskränkning i riksbankens befogenhet att göra marknadsoperationer. Utskottet vill slutligen understryka, att en ökning av statens lån i riksbanken i och för sig kan vara förenlig med samhällsekonomisk balans. Huruvida den faktiskt är det i ett föreliggande fall, kan inte avgöras genom ett studium av riksbankens balansräkning utan endast genom en analys av de aktuella tendenserna inom samhällsekonomien. Av anförda skäl är utskottet således inte berett tillstyrka bifall till motionernas hemställan i denna punkt.

I motionerna I: 538 och II: 708 hemställs vidare, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om utredning rörande riksbankens ställning och organisation, bankofullmäktiges sammansättning och eventuellt inrättande av ett bankråd ävensom utredning och förslag till ändrad lydelse av myntlagen. Frågan om riksbankens ställning beröres delvis i det ovannämnda betänkandet. Såsom framgått av den tidigare lämnade redogörelsen, pågår dessutom inom riksbanken en översyn av det förslag till ny riksbankslag, som framlades av 1949 års riksbankslagskommitté. Denna översyn har betingats bl. a. av att utvecklingen under senare år inneburit en ytterligare betoning av riksbankens ställning som centralbank. Under sådana förhållanden synes det icke påkallat att nu hemställa om en utredning med det syfte som motionärerna förordat. Utskottet får därför avstyrka bifall till motionernas hemställan även i denna del. Utskottet förutsätter här-

vid att frågan om en revision av myntlagen kommer att prövas av Kungl. Maj:t i samband med prövningen av de sakkunnigas förslag rörande regleringen av riksbankens sedelutgivningsrätt på längre sikt.

Bakgrunden till de förevarande motionernas ovan behandlade förslag utgöres av önskemålet att förbereda och underlätta vårt lands anslutning till en allmän valutakonvertibilitet. Även om utskottet i motsats till motionärerna icke har någon bestämd uppfattning om den roll, som guldet kan erhålla i ett framtida internationellt betalningssystem, är utskottet till fullo berett att understryka vikten av en ökad valutareserv som en av de väsentliga målsättningarna för den ekonomiska politiken. Utskottet vill i detta sammanhang erinra om att den restriktivitet, som präglar den ekonomiska politiken — både finans- och kreditpolitiken — har sin kanske främsta motivering i utvecklingen av vårt lands bytesbalans. Enligt den reviderade prognosen för 1956 kan ett underskott i bytesbalansen på drygt 400 miljoner kronor förväntas, medan man vid årsskiftet räknade med balans i de löpande utlandstransaktionerna. Försämringen beror delvis på en något större ökning av importvolymen än som förutsågs men huvudsakligen på en försämring av de internationella prisrelationerna. Denna försämring i våra bytesrelationer, som i och för sig inte kan betraktas som exceptionellt stor, kan beräknas medföra en minskning av valutareserven med omkring en sjundedel, vilket ställer otillräckligheten i vårt lands nuvarande valutareserv i skarp belysning. Den ytterligare skärpning i kreditrestriktiviteten, varom överenskommelse träffats mellan riksbanken och affärsbankerna i april detta år, bör ses mot bakgrunden bl. a. av de allvarliga perspektiv som tecknar sig för vår utrikeshandel. Den ökning i investeringsviljan som framkommit vid en undersökning i mars månad, understryker likaså vikten av att den restriktiva politiken fullföljes. Det bör i detta sammanhang också erinras om att kreditpolitiken under nästkommande budgetår kommer att påverkas av den minskning i banklikviditeten, som den överbalanserade budgeten kommer att medföra under första halvåret 1957.

Av de ovan anförda synpunkterna på den ekonomiska politiken följer att utskottet icke kan tillstyrka de i motionerna I: 3 och II: 3 framställda yrkandena om en uppmjukning av den nuvarande penningpolitiken. Avslutningsvis vill utskottet framhålla, att de olägenheter som en restriktiv politik — det må vara finans- eller penningpolitik — vållar vissa enskilda företag och hushåll, vilka utskottet behandlat bl. a. i sina utlåtanden nr 4 och 20 till innevarande års riksdag, måste vägas mot det dominerande önskemålet att bevara den fulla sysselsättningen och framstegstakten i samhället under bibehållet fast penningvärde. Balans i såväl den inre som den yttre ekonomien utgör en nödvändig förutsättning för att den fulla sysselsättningen skall kunna bestå på längre sikt.

Aberopande det anförda hemställer utskottet,

1) att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition, nr 117;

2) att motionerna I: 3 och II: 3 samt I: 538 och II: 708 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 11 maj 1956

På bankoutskottets vägnar:

FRANS SEVERIN

Närvarande:

från första kammaren: herrar Ewerlöf, Fahlander, De Geer, Boo, Geijer, Svärd*, Krügel och Eliasson;

från andra kammaren: herrar Severin i Stockholm, Schmidt, Sköldin, Nordqvist i Karlskoga, Gustafson i Göteborg, Johansson i Kalmar*, Andersson i Ronneby* och Hansson i Önnarp*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar *Ewerlöf, De Geer, Svärd, Schmidt, Nordqvist* i Karlskoga och *Gustafson* i Göteborg, som ansett, att utskottets utlåtande bort ha följande lydelse:

I förevarande proposition — — — översyn av det av 1949 års riksbankslagskommitté framlagda förslaget. Utskottet som funnit, att även andra med sedelutgivningsrättens reglering sammanhängande frågor behöver utredas närmare, tillstyrker med hänsyn till den tidsutdräkt, som torde komma att föranledas härav, att den provisoriska lagstiftningen rörande riksbankens sedelutgivning rätt förlänges ytterligare ett år. I propositionen har föreslagits höjning av maximibeloppet för sedelutgivningen till 6 000 miljoner kronor. Ehuru utskottet hyser den uppfattningen, att en ny höjning av det s. k. sedeltaket i rådande läge kan tolkas som tecken på bristande framgång i kampen mot de inflationistiska krafterna och därför ur psykologisk synpunkt vara mindre välbetänkt, vill utskottet inte motsätta sig en höjning till föreslagen nivå. Det kan nämligen i tillspetsade lägen under de närmaste åren komma att visa sig nödvändigt med ökad rörelsefrihet för riksbanken. Utskottet tillstyrker alltså på de skäl, som ovan anförts, bifall till propositionen.

Utskottet har med oro tagit del av den starkt försämrade prognosen för utrikeshandeln, i det att bytesbalansens saldo, som i den preliminära na-

tionalbudgeten redovisades med ett mindre underskott, i den reviderade nationalbudgeten slutar på en beräknad brist av hela 440 miljoner kronor för år 1956. Redan första kvartalet i år har resulterat i ett beräknat underskott av 340 miljoner kronor. Fjolårets bytesbalans gav en preliminärt beräknad brist av cirka 370 miljoner kronor. Dessa underskott har hittills blott till ringa del reglerats via valutareserven. Landet har alltså iklätt sig betalningsförpliktelser av betydande omfattning. Sedan avdrag gjorts för dessa åtaganden, motsvarar guld- och valutareserven inte mer än cirka två månaders import.

Allmän enighet råder om önskvärdheten inte endast av att undgå en försämring av betalningssituationen mot utlandet utan även av att förstärka valutareserven, inte minst med tanke på en kommande valutakonvertibilitet. Valutautvecklingen är emellertid i hög grad en avspeglning av tillståndet i den inhemska ekonomien, där ett övertryck lätt tar sig uttryck i försämrad betalningsbalans. Med de knappa reserver av utländska betalningsmedel, som nu står till buds, måste därför den inhemska ekonomiska politiken anpassas efter tendenserna på valutaområdet för att förekomma uppkomsten av en både ur sysselsättningens och prisstabilitetens synpunkt farlig krissituation. Än angelägnare är detta, eftersom strävandena på litet längre sikt målmedvetet måste gå ut på att bygga upp en efter landets ekonomi och utrikeshandel lämpligt avpassad guld- och valuta-reserv. Ett samband mellan valutautvecklingen och riksbankens penning- och kreditkapande verksamhet föreligger. Utskottet finner att skärpt uppmärksamhet måste ägnas denna fråga.

I de i anledning av förevarande proposition väckta, likalydande motionerna I: 538 och II: 708 har detta spörsmål tagits upp till behandling. Dels förordas en sådan organisation av det inhemska penningväsendet att anknytning till ett internationellt penningssystem med valutakonvertibilitet skulle underlättas. Dels förordas sedeltäckningsbestämmelser, siktande till att sedelutgivningen ställes i visst beroende av guld- och valutautvecklingen. I motionerna har till komplettering av de sakkunnigas utredning rörande sedelutgivningsrätten yrkanden framställts om utredning även rörande riksbankens ställning och organisation, bankofullmäktiges sammansättning och eventuellt inrättande av ett bankråd ävensom utredning och förslag till ändrad lydelse av myntlagen. Majoriteten av de nyssnämnda sakkunniga har funnit frågan om riksbankens organisation viktig. De har dock funnit denna ligga utanför sitt utredningsuppdrag. En av de sakkunniga har emellertid ansett detta spörsmål vara så viktigt, att det måste utredas, innan slutlig ställning kan tagas till den föreslagna ändringen av § 72 regeringsformen. Som bankofullmäktige framhållit, har vidare utvecklingen sedan 1951 bl. a. inneburit en ytterligare betoning av riksbankens ställning som centralbank. Då den inom riksbanken pågående översynen av riksbankslagen inte kan innefatta en fullständig utredning med förslag rörande riksbankens ställning m. m. som delvis är en grundlagsfråga, tillstyrker utskottet, utan att nu ta ställning till de i motionerna antydda riktlinjerna, bifall till motionärernas

hemställan om utredning av dessa organisationsfrågor. Utskottet förutsätter tillika, att frågan om den erforderliga revisionen av myntlagen hänskjutes till samma utredning.

Vad åter angår frågan om sambandet mellan sedelutgivningens storlek och valutautvecklingen har i motionerna I: 538 och II: 708 hemställts, att riksdagen måtte uttala, att sedelomloppet icke till mer än högst två tredjedelar av maximibeloppet för sedelutgivningen bör vara täckt av skattkammarväxlar och obligationer. Ifrågavarande uttalande är knutet till den provisoriska lagstiftningen rörande sedelutgivningsrätten. Det är tänkt såsom en provisorisk anordning i syfte att begränsa den statliga upplåningen i riksbanken. De ovan omnämnda sakkunniga rörande riksbankens sedelutgivningsrätt har emellertid ställt sig helt negativa till varje bindning av sedelutgivningen. Utskottet kan dock icke underlåta att framhålla risken av att med nuvarande bestämda sedeltäckningsbestämmelser en, oberoende av säsongväxlingar och marknadsoperationer, bestående successiv ökning av riksbankens kreditgivning till staten även på bekostnad av valutareserven kan bli följden. Utskottet förordar med anledning av de i de nyssnämnda motionerna framförda synpunkterna, att frågan om täckningsbestämmelserna ytterligare utredes av den av utskottet ovan rekommenderade utredningen men anser sig icke kunna tillstyrka, att riksdagen nu gör något uttalande i enlighet med motionärernas yrkande. Frågan är nämligen av så komplicerad art, att den trots de risker, som är förenade med ett uppskov, måste ytterligare undersökas, innan definitiv ställning tages.

Av tillgängliga ekonomiska informationer framgår, att riskerna för nya balansstörningar i den inhemska ekonomien alltjämt är påtagliga. Utskottet vill med anledning härav understryka vikten av att en restriktiv ekonomisk politik fullföljes. Möjligheterna att såväl på kort som på litet längre sikt nå fram till en något lugnare ekonomisk utveckling med större stabilitet på pris- och löneområdena och frihet från irriterande ingrepp i ekonomien är i hög grad beroende av återhållsamhet i efterfrågan från alla håll. Det allmänna bör ålägga sig största möjliga begränsning av sina utgifter och effektivt bromsa den pågående utgiftsstegringen. Ett allmänt omfattat, frivilligt sparande är av utslagsgivande betydelse för att nå återhållsamhet hos den stora allmänheten. Det förhållandet att det frivilliga sparandet alltjämt är otillräckligt för att möta efterfrågan gör det nödvändigt att söka nya och effektiva former för att uppmuntra och stimulera till ökat enskilt sparande på frivillighetens väg. Utskottet anser denna vara den enda verkligt framkomliga. Den privata företagsamheten har i dämpande och investeringshämmande syfte pålagts särskilda skatter och kreditrestriktioner. Utskottet vill emellertid framhålla det betänkliga i att låta tyngdpunkten i de inflationsbekämpande åtgärderna alltför stelt och ensidigt läggas på produktions- och investeringssidan. En riktig avvägning mellan önskemålen om omedelbar konsumtion och investering är i själva verket avgörande för den ekonomiska standardens utveckling på något längre sikt. Stagnation i produktionen skulle icke hjälpa utan försvåra möjligheterna att komma till rätta med de inflationistiska och balansstörande krafterna.

Av de ovan anförda synpunkterna — — — på längre sikt.

Aberopande det anförda hemställer utskottet,

1) att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition, nr 117;

2) att riksdagen i anledning av motionerna I: 538 och II: 708 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om förutsättningslös utredning rörande dels riksbankens ställning och organisation, dels revision av myntlagen och dels täckningsbestämmelserna för sedelutgivningen;

3) att motionerna I: 3 och II: 3 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.